

STRANKE I JAVNE POLITIKE: IZBORI U HRVATSKOJ 2007.

Alem Maksuti

*Fakulteta za društvene vede,
Univerza v Ljubljani*

Recenzija

Ideja o tome da političke stranke imaju krucijalnu ulogu u javnopolitičkim (*public policy*) procesima proizlazi iz njihova nedvojbenog utjecaja na izbore i izborne rezultate u demokratski stabilnim državama.* Budući da utječu na oblikovanje javnih politika, političke su stranke svojevrsna veza između ljudi i njihovih vlada. One djeluju na granici između državne institucionalne strukture i društvenih aktera i pritom često imaju ulogu *gatekeepera* preko kojega različiti akteri dobivaju pristup poziciji odnosno instrumentima političke moći. Političke stranke utječu na javne politike ponajprije preko svoje uloge u formiranju izvršne i zakonodavne vlasti. Tome, naravno, prethodi sam proces izbornog natjecanja na kojem stranke nastupaju s jasnim *policy*-preferencijama zapisanim u njihovim političkim programima, za koje se pretpostavlja da su ključni sadržajni elementi (pred)izborne bitke i ključne determinante postizbor-

nog političkog procesa u smislu formiranja izvršne vlasti (Laver i Hunt, 1992).

Zbornik *Stranke i javne politike* važan je element u mozaiku (hrvatske) političke znanosti koji otvara raspravu o tome kako političke stranke razumiju javne politike, koje bi – kao potencijalni okviri za rješavanje određenih problema (Howlett i sur., 2009) – trebale biti zastupljene u njihovim programima. S pretpostavkom o modernizaciji (pred)izborne kampanje, koja je posljedica transformacije društvenih veza, razvoja masovnih medija i sve jačeg prodora političkog marketinga, programi političkih stranaka gube važnost i kredibilitet u strategijama nastupa stranaka na izborima. To je moguća podloga znanstvenog argumenta u analizama preferencija birača i njihove uloge u izbornom procesu, ali ne i u analizama sadržaja javnih politika koje u obliku stajališta formuliraju političke stranke u svojim programima (Robertson, 1976). Neposredni

* Petak, Zdravko (ur.): *Stranke i javne politike: izbori u Hrvatskoj 2007.*, Zagreb, Fakultet političkih znanosti, Biblioteka Politička misao, 2009, 268 str.

utjecaj političkih stranaka na javne politike tako je vidljiv već u samom procesu definiranja javnih problema, odnosno vrste rješenja koja moraju biti u skladu s preferencijama potencijalnog biračkog tijela. Pritom veliku ulogu imaju same političke stranke, potom mediji pri oblikovanju javne agende i, naravno, određeni kontekst, odnosno predizborni proces u kojem političke stranke prepoznaju dominantnost (*salience*) određenih problema u društvu.

Autori zbornika *Stranke i javne politike* bave se analizom odnosa hrvatskih političkih stranaka prema različitim javnim politikama (ekonomskoj, zdravstvenoj, obrazovnoj) u kontekstu procesa demokratizacije hrvatskog stranačkog sustava i ulogom Sabora u procesu pristupanja Hrvatske Europskoj uniji (EU). Isto tako pokušavaju proučiti stupanj prisutnosti racionalnog momenta politike (*policy*) u programima političkih stranaka koje su sudjelovale u parlamentarnim izborima u Hrvatskoj 2007. godine. Zadnje poglavlje u zborniku donosi analizu socijalnog kapitala u Hrvatskoj. U njemu se autor bavi analizom kulturne i strukturne dimenzije socijalnog kapitala i njegove uloge u oblikovanju socijalno, ekonomski i politički stabilnije zajednice, koja bi posljedično trebala olakšati postizanje određenih ciljeva na putu društvenog razvoja. Zbornik je strukturno podijeljen na sedam poglavlja koja bi se mogla definirati kao individualni tematski sklopovi u kojima autori analiziraju različite segmente odnosa između političkih stranaka i javnih politika služeći se različitim metodološkim pristupima. Zbornik je ujedno u sadržajnom smislu koherentna cjelina izabranog predmeta proučavanja u kojoj se oslikavaju pogledi mlađih znanstvenika, što – prema urednikovim riječima –

odražava i neku vrstu generacijskog manifesta.

Poznato je da programski dokumenti političkih stranaka imaju važnu ulogu u njihovu pozicioniranju na kontinuumu ideološko-kulturnog i socijalno-ekonomskog rascjepa, gdje često dolazi do pojednostavljenog razumijevanja pozicije političke stranke u svjetlu ideološke jednodimenzionalnosti “lijevo-desno”. U poglavlju o odnosu političkih stranaka prema ekonomskoj politici Z. Petak – na temelju modela stvaranja makroekonomske politike zasnovanog na stranačkoj diferencijaciji (prema D. Hibbsu) – proučava stajališta o ekonomskim politikama konzervativnih, odnosno socijaldemokratskih stranaka. Poglavlja koja govore o prisutnosti zdravstvene (D. Radin i A. Džakula) i obrazovne (V. Baričević i V. Koska) politike u programima stranaka i o njihovoj zastupljenosti na izborima uključuju i pogled iz perspektive (racionalnog) birača, pa se autori u analizi, pored proučavanja sadržaja programa političkih stranaka, služe i elementima proučavanja javnog mnijenja (telefonski intervju), medijskih sadržaja (dnevni časopisi) i neposrednog intervjuiranja političkih lidera. Autori uočavaju da obje teme spadaju u okvir predizbornog diskursa hrvatskih političkih stranaka, s tim da zdravstvena politika nije toliko važan element u njihovim platformama. Donekle je drugačije na polju obrazovne politike, koju političke stranke u nekim državama Zapadne Europe smatraju važnim političkim pitanjem. Razlike između programa hrvatskih političkih stranaka u pogledu te javne politike autori smatraju minorima i punim nedostataka pri izgradnji modela obrazovanja.

Opće je prihvaćena činjenica da su stranački programi i stavovi birača vr-

sta simboličkog tržišta na kojem se susreću ponuda i potražnja (D. Dolenc). To je u kontekstu svoje ekonomske teorije demokracije utvrdio i A. Downs (1957/1992), pozivajući se pritom na ideju A. Smitha (1941) o elastičnoj potražnji (*elastic demand*) koja, ako je primijenimo na svijet politike, govori o (ne)participaciji građana na izborima kao primjeru njihove ideološke udaljenosti, odnosno blizine u odnosu na ideološke pozicije političkih stranaka. Autorica u svojem tekstu zaključuje da se u predizbornoj kampanji u Hrvatskoj 2007. uglavnom govorilo o pitanjima nacionalnih interesa, pravima Hrvata u dijaspori, ulozi Crkve u društvu te o komunističkoj prošlosti. Za potpuniju sliku autorica je uključila i dimenziju europske stranečakog diskursa, te je na osnovi prije utvrđenih rascjepa analizom stranačkih programa došla do zaključka o pripadnosti dviju najvećih hrvatskih političkih stranaka (HDZ-a i SDP-a) europskim obiteljima socijaldemokrata i kršćanskih demokrata, o čemu u nekoj mjeri govori i Z. Petak u poglavlju o ekonomskoj politici.

U poglavlju koje govori o neuspjehu javnih politika na parlamentarnim izborima 2007. K. Petković najprije daje sažet povijesni razvoj stranačke arene u Hrvatskoj od osamostaljenja do danas, a zatim analizom parlamentarnih izbora (2007) potvrđuje prisutnost medijskog spektakla i elemenata političke propagande, koji prevladavaju nad sadržajnim elementima predizborne kampanje. Usredotočuje se na analizu redistribucijskih javnih politika (prema T. Lowiu) te analizom stranačkih programa dolazi do uvida o minornim razlikama među njima i zaključuje da simbolička politika prevladava nad stvarnom. Razloge za to Petković vidi u uskom manevarskom

prostoru za definiranje razlika među političkim strankama, koje su primorane da – pored ideoloških razlika – svoje političke preferencije grade na temama koje se uglavnom tiču tržišnih kretanja u doba globalizacije, elemenata lokalne demografske situacije (negativan prirodni prirast, staro stanovništvo i milijun umirovljenika) te ovisnosti o preuzetom putu ulaska Hrvatske u EU. O povezanosti potonjeg s ulogom Hrvatskog sabora u procesu pristupanja Hrvatske EU-u više govori M. Škrabalo, koja iznosi podatke o radu Sabora te ističe važnost njegove legitimacijske funkcije i uloge u poticanju sadržajnih rasprava o ključnim pitanjima europskih integracija, u koje su pored političara uključeni i stručnjaci i praktičari za područja različitih javnih politika. Autorica zaključuje da se Hrvatski sabor nije dovoljno prilagodio novim okolnostima i da parlamentarne stranke u Hrvatskoj nisu posve osvijestile vlastitu važnost u odnosu na vlade i institucije EU-a.

U zadnjem poglavlju zbornika B. Šalaj pokušava odgovoriti na pitanja o razini socijalnog kapitala i povezanosti njegovih dviju dimenzija (izloženi podaci pokazuju pozitivnu povezanost za Hrvatsku). Na osnovi rezultata provedenog empirijskog istraživanja autor pokušava objasniti uključenost socijalnog kapitala u političku participaciju. Pritom dolazi do zaključka da povjerenje u društvu pozitivno utječe na političku participaciju, što je argument koji ide u prilog tezi da dobri odnosi među ljudima u nekoj zajednici bitno utječu na njezinu socijalnu i političku djelotvornost. Gledano iz tog kuta, okviri za rješavanje određenih društvenih problema predstavljeni u stranačkim programima morali bi biti usklađeni na relaciji birači-političke stranke, što ujedno znači i bolje razumi-

jevanje odnosa političkih stranaka i javnih politika.

Zbornik *Stranke i javne politike* na primjeru parlamentarnih izbora u Hrvatskoj 2007. nudi detaljan uvid u to kako hrvatske političke stranke razumiju ključne sadržajne elemente izborne kampanje (javnih politika) i sam izborni proces. Baveći se utjecajem političkih stranaka na oblikovanje javnih politika, zbornik otvara širok dijapazon ideja i različitih metodoloških pristupa koji nam nude širu sliku o stanju na polju stranačkog nadmetanja u trenutku (pred)izbornog procesa. Zajednički rad autora, gledano u cjelini, svjež je i inovativan pogled na izabranu tematiku koji uključuje ideje

svjetski priznatih znanstvenika s područja političke znanosti, slijedeći pritom načela znanstvenog kanona te doprinoseći razvoju političke znanosti u Hrvatskoj. Detaljan prikaz različitih podataka i provedenih empirijskih istraživanja pomaže čitatelju da izgradi jasnu sliku o stanju na jednom političkom prostoru, što je konstruktivno polazište za daljnja istraživanja i zanimljiva idejna pozicija za svakog pojedinca. Poznavanje konteksta i uključenost cjelokupnog rada u geopolitički prostor dobra je podloga za potencijalna buduća istraživanja političkih stranaka i javnih politika kako u nacionalnom tako i u regionalnom, odnosno nadnacionalnom političkom okviru.

LITERATURA

Downs, A. (1957/1992) *An economic theory of democracy*, New York: Harper Collins.

Howlett, M., Ramesh, M., Perl, A. (2009) *Studying public policy: policy cycles & policy subsystems*, Oxford: Oxford University Press.

Laver, M., Hunt B. W. (1992) *Policy and party competition*, New York, London: Routledge.

Robertson, D. (1976) *A theory of party competition*, London: Wiley.